

RECENZÍÓK

BENCsik Péter

A határszéli gazdasági (kettős birtokos) forgalom megszűnése 1945–1950

A tanulmányból egyértelműen kiderül, hogy a több mint száz éves múlttal rendelkező kárpát-medencei kishatárforgalom megszüntetésének egyértelműen politikai okai voltak. A proletárdiktatúra centralizált hatalmi formája nem vagy csak nehezen tűrte el a közvetlen felügyelete alól kikerülőket még akkor is, ha csupán a határ túlsóoldali településére irányult ez a mozgás.

A II. világháború után, a szovjet megszállási övezetben kialakított proletárdiktatúrák ugyan jelentős mértékben hasonlítottak egymásra, azonban korántsem voltak egyformák. Eltérőek voltak a kishatárforgalomról alkotott felfogásai is. A skála a totális határ elzárással kezdődően – melyet a Szovjetunió valósított meg – a munkások számára továbbra is fenntartott kishatárforgalmi lehetőségig tartott, melyet Csehszlovákia képviselt.

Érdekes módon a szocialista táborba tartozó szomszédos országokkal Magyarország gyorsabban felszámolta a kishatárforgalmat, mint Ausztriával. Ennek oka abban rejlett, hogy a kettős birtokosság gazdasági alapjait, a földtulajdont korábban szüntették meg, melyet a határforgalom leépítése követett. Ezzel szemben a nem szocialista irányultságú társadalmi berendezkedést megvalósító szomszédok tekintetében nehezebb volt a kishatárforgalom adminisztratív úton történő leépítése, mivel annak gazdasági alapjait nem sikerült teljes egészében felszámolni.

1945 és 1950 között a – korábban virágzó – kishatárforgalmat a Kárpát-medencében felszámolták. A harmadik évezred elejére sem sikerült – a hagyományos értelemben még funkcionáló határszakaszokon – visszaállítani azokat a kedvezményes határátlépési lehetőségeket, amelyek a dualizmus és a két világháború közötti Magyar királyságban bevett gyakorlatként működtek.

CHVOJKA Michal (ford.: ARTNER Ramona)

Ahogy a Habsburg-birodalom örökös tartományaiban gróf Joseph SEDLNITZKY rendőrfőnök irányításával az államrendőrség az egyetemi hallgatók egyleteivel foglalkozott

Az osztrák Államrendőrségnek egyik legfontosabb feladata volt a titkos társaságok felderítése és felszámolása alkotta. Ilyenek tekintették az egyetemi hallgatók egyleteit is. Az egyletek haladó gondolkodású egyetemistákból álló tagsággal rendelkeztek, akik a német nép egységével és szabadságával szimpatizáltak. Ebből fakadóan e szervezetek a német polgári ellenzék korai formájának tekinthetők. A konzervatív osztrák kormány és herceg METTERNICH külügyminiszter, valamint gróf Joseph SEDLNITZKY rendőrfőnök az egyetemi hallgatói egyesületek liberális és demokratikus szellemiségét a HABSBERG-monarchia elleni veszélyforrásnak tekintették.

A tanulmány szerzője ezért a konkrét politikai légkört érzékelteti, valamint az egyetemi hallgatói egyletekről gróf SEDLNITZKY rendőrfőnök nézeteit vázolja. Végül pedig a rendőrfőnök konkrét lépéseit ismerteti.

CHVOJKA Michail

Die Betrachtung- und Vorgangsweise des Polizeipräsidenten Sedlnitzky gegenüber den Burschenschaften

Eine der wichtigsten Aufgaben der österreichischen Staatspolizei stellte die Verfolgung und Bekämpfung von geheimen Gesellschaften dar. Als solche waren auch die sogenannten „Burschenschaften“ angesehen. Diese fortschrittliche Bewegung der vornehmlich bürgerlichen Studentenschaft strebte sich nämlich nach der Einheit und Freiheit des deutschen Volkes und kann als eine frühe Form der bürgerlichen Opposition bezeichnet werden. Die konservative österreichische Regierung, ihr Außenminister Fürst METTERNICH und vor Allem ihr Polizeipräsident Josef Graf von SEDLNITZKY sahen in den liberalen und demokratischen Tendenzen der Burschenschaften eine große Gefahr für die Habsburger Monarchie.

Der Verfasser dieser Studie bringt daher zuerst die außenpolitischen Verhältnisse näher, sowie die Ansichten des Grafen SEDLNITZKY hinsichtlich der Burschenschaften als Folgen dieser Entwicklung. Im zweiten Teil werden dann die konkreten Schritte und Maßnahmen dieses Polizeipräsidenten in der Hauptperiode 1817–1820 analysiert und abschließend einige Bemerkungen über die weitere Entwicklung zum Ausdruck gebracht.

FORRÓ János

Milyen legyen a jövő rendőrsége?

A szerző a rendőrség fejlesztésének a történelmi, a modellszerű és a környezetközpontú megközelítését mutatja be tanulmányában a vonatkozó szakirodalom vizsgálatával. A témakör többféle megközelítése nyomán nyilvánvalóvá válik, hogy a lényeg a sorok között található. Nevezetesen az ország vezetése hajlandó lesz é figyelembe venni a fejlesztés során a polgári magyar rendvédelem hagyományait, vagy addig foltozza a pártállami rendvédelmi struktúra maradványait, amíg nem sikerül a Kárpát-medencei hagyományainktól idegen rendszert kialakítani? A tanulmány olvasása nyomán akaratlanul is felvetődik a kérdés, hogy vajon miből fakad a nemzeti hagyományainkkal szembeni ellenszenv, mi a célja hagyományaink mellőzésének és kiknek áll érdekében a hagyományellenesség?

FORRÓ János

A polgári magyar állam központosított közbiztonsági őrtestületének közrendvédelmi szolgálata

A szerző az első magyar polgári központosított közbiztonsági őrtestület a Magyar Királyi Csenedőrség közrendvédelmi szolgálatának metodikáját vizsgálja alkotásában. A testületre jellemző fegyelem, a lelkiismeretes szolgálatellátás, a magas szakmai színvonalú vezetés volt a biztosítéka a kiváló eredményeknek. A személyi állomány 80–90%-a látott el ügynevezett utcai szolgálatot. A személyi állomány szolgálat szervezése valamint a szolgálat ellátás elvei és gyakorlata ma is példa értékűek.

HEGEDŰS Ernő

Terrorelhárító erők szervezése a rendvédelmi szervezeteknél és a légideszant csapatoknál

A szerző tanulmányában sorba veszi azokat a technikai eszközöket és metodikákat, amelyeket különböző államok haderői és rendvédelmi testületei eredményesen alkalmaztak a terrorelhárító tevékenységük során. E tapasztalatok hasznosítása alapján képezheti a magyar terrorelhárító erők fejlesztésének, illetve tevékenységüknek. A tanulmány fontos hozadéka, hogy megállapítja a haderő és a rendvédelmi testületek terrorelhárító szervezeteinek technikai és metodikai azonosságát, amely nyilvánvalóvá teszi a szervezetkettőzés feleslegességét.

PARÁDI József**A polgári magyar állam rendvédelem a XIX–XX. században**

A szerző a polgári magyar állam fejlődéstörténetének részeként vizsgálja a polgári magyar rendvédelmet. A gyökereikig nyúl vissza amikor a reformkornak a rendvédelem fejlesztésére irányuló elméleti elképzeléseit és gyakorlati kezdeményezéseit mutatja be. A szerző ugyan visszatekint a neoabszolutizmus magyarországi rendvédelmére is, de korrekten állást foglal amellett, hogy a neoabszolutizmus rendvédelme nem tekinthető nemzeti rendvédelem-történetünk szerves részének. A tanulmány lényegi része a dualizmuskori és a két világháború közötti időszak magyar rendvédelmének a bemutatását tartalmazza. A szerző egy korszak két részének tekinti az 1918–1919-es forradalmakat megelőző és követő időszakot. Az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság rendvédelmét nem tekinti a magyar rendvédelem fejlődéstörténete integráns részének, hiszen az orosz indíttatású szovjet rendvédelmi mintának a magyar történelemben nem voltak előzményei és a feltételezések birodalmába tartozik, hogy a rendvédelmi modell hogyan módosult volna ha a Magyar Tanácsköztársaság fennmarad. A tanulmány befejező részében a szerző az 1945–1950 közötti időszak rendvédelmével foglalkozik, amikor külső politikai kényszer nyomására alakították át a magyar rendvédelmet.

PARÁDI József**A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata**

A polgári magyar állam határőrizetének ugyan még nem önálló szervezetként működő, azonban az első határőrizeti szakmai szervezete a határszéli csendőrség volt, amely a csendőrségen belül csapatnem jelleggel fejtette ki tevékenységét. A szerző a felállítás előzményeit, körülményeit feltárva ismerteti a szervezet létrehozását, működését, együttműködését a társ rendvédelmi testületekkel. A szervezet bemutatása kiterjed a testület felépítésére, az adminisztrációra a létszámra, a személyi állomány képzettségére, a testület belső függelmi viszonyrendszerére is.

PARÁDI József**A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867–1945**

A harmadik évezred elején szinte elérhetetlenek azok az irigylésre méltó megoldások, illetve gyakorlatok, amelyek a magyar állam ezer éves fejlődésének tapasztalatai nyomán alakultak ki. E hatalmas nemzeti és – a HABSBURG-monarchia jóvoltából – közép-európai tapasztalat anyag hasznosítása kiváló hatásokkal működő állammá tette a magyar királyságot. Az állami alkalmazottak élet- és munkakörülményei toronymagasan álltak a harmadik évezred kezdetéhez képest. Vajon mikor érhetik el a magyar állam munkatársai ismét a XX. század kezdetére már kifejlődött humán viszonyrendszer színvonalát?

SUBA János**Határkijelölés, határkítűzés 1867–1945**

A szerző dolgozatában a történelmi Magyarország és a trianoni békediktátum által megcsonkított ország, majd a területviszacsatolások nyomán megnövelt hosszúságú államhatárok kijelölésének témakörét dolgozta fel. A tanulmány tartalmazza az eljárások jogi alapjainak ismertetését, a határkijelölő szervezetek bemutatását, tevékenységük jellegének és az általuk felhasznált anyagok mennyiségének a közlését. Az alkotás – a szerző munkásságának más publikációihoz hasonlóan – nem emocionális és nem politikai szemszögből, hanem a térképészet szakmai szempontjai szerint vizsgálta a témakört.

SUBA János**A határkiigazítás feltételeinek megteremtése a dualista Magyarországon**

A magyar állam határainak változásaival számos publikáció foglalkozott. A határvonalakkal azonban szakmai szempontból – a kítűzés és karbantartás folyamatát nyomon követve – elsőként a szerző foglalkozott, a kiegyezéstől a párizsi békeszerződésig terjedő időszak határkijelöléseinek feldolgozása képezi munkásságának gerincét. Dolgozatában a szerző a Szent Korona alá tartozó területek polgári viszonyoknak megfelelő határkítűzésével foglalkozott. A folyamatot teljes komplexitásában vizsgálta, nevezetesen a politikai elhatározással kezdődően a jogalkotáson keresztül a geodéziai kítűzésen és annak kartográfiai megjelenítésén át egészen a birtokviszonyok, illetve közigazgatási határrendezésig. A szerző kihangsúlyozta a folyamat finansziális és szellemi feltételrendszerét, továbbá a szervezeti keretek létrehozását és működtetését.

TAKÁCS Gyula**Leszerelés és hadseregszervezés Magyarországon 1918 novemberében**

A tanulmány készítője speciális időszak különleges rendvédelmi szituációját igyekezett bemutatni művében. Az alkotó a vesztes háború fegyverszünet utáni és a békekötést megelőző időszakának egyik lényeges aspektusával a hazatérő katonák leszerelésével foglalkozott. A tanulmány kiderül, hogy a közigazgatás és a haderő illetékesei lehetőségeik korlátai között igyekeztek zökkenőmentesen és a lehető leggyorsabban megvalósítani a frontokról 100 000 számra hazatérő katonák leszerelését. Az elképzelések körültekintőek és emberségesek voltak. Ilyen létszám kezeléséből és a feladat újszerűségéből fakadóan azonban elkerülhetetlen volt a disszonanciák keletkezése. A katonák hangulata, érdeke pedig nem mindenben harmonizált a vonatkozó rendeletekben foglaltakkal. Lényegében mindenki, vagy majdnem mindenki le kart szerelni. Az ellátó csapatoknál szolgálatot teljesítők és a fiatalabb korosztály nehezen viselte el a leszerelési sorrend végére történő besorolását. A hatalmas embertömeg kezeléséből fakadóan az ügyeskedők kiszűrése nehézkes volt, illetve az esetenként félreértelmezett rendeletek rontották a hangulatot. A leszerelési művelet határfokát csökkentette, hogy a feladat megvalósításához szükséges eszközök csak foghíjasan álltak rendelkezésre. Az illetékesek számítottak a leszerelési kapcsán felmerülő esetleges atrocitásokra is. Ennek érdekében igyekeztek karhatalmi erőket létrehozni és azok tevékenységét összehangolni a rendvédelmi testületekkel, illetve a sajátos helyzet kezelése érdekében létrehozott különböző rendfenntartó szervezetekkel.